

Sygn. akt V CSK 452/13

POSTANOWIENIE

Dnia 25 kwietnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa A. S.A. w W.
przeciwko [...] Bank [...] S.A. w W.
o ustalenie nieistnienia ewentualnie nieważności stosunków prawnych
wynikających z transakcji,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 kwietnia 2014 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 23 kwietnia 2013 r., sygn. akt V ACa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3.600,- (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka A. Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 kwietnia 2013 r., którym oddalono apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 25 października 2012 r., oddalającego powództwo skierowane przeciwko [...] Bank [...] Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o ustalenie nieistnienia ewentualnie ustalenie nieważności stosunków prawnych wynikających z transakcji opcji.

W odpowiedzi na skargę pozwana wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy, oceniając - na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. - skargę kasacyjną z punktu widzenia podstaw przyjęcia jej do rozpoznania, zważył:

Ustawodawca, wprowadzając skargę kasacyjną jako nadzwyczajny środek prawny służący od prawomocnych orzeczeń, podkreślił że jej celem jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Cel ten może być osiągnięty jedynie poprzez powołanie i wykazanie istnienia przesłanek umożliwiających realizację wskazanych funkcji. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Jego rolą nie jest zatem korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej sprawie, nawet gdyby one rzeczywiście wystąpiły. Ocena podstaw przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania następuje w ramach tzw. przedsądu. Sąd Najwyższy bada, czy wskazano i należycie umotywowano przyczyny powołane w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. czy występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub oczywista zasadność skargi, i przyjmuje ją do rozpoznania jeżeli spełniona jest przynajmniej jedna z nich. Dopuszczenie oraz rozpoznanie skargi kasacyjnej jest bowiem uzasadnione ustrojowo i procesowo jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje.

W art. 398⁴ § 2 k.p.c. przewidziano wymaganie przytoczenia i odrębnego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, który umożliwiać ma ocenę, czy w danym przypadku wskazane przyczyny zachodzą. Kognicja Sądu Najwyższego na tym etapie postępowania jest ograniczona i nie obejmuje oceny zasadności podstaw skargi kasacyjnej, zastrzeżonej dla Sądu orzekającego w innym składzie.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powódka wskazała, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne dotyczące art. 189 k.p.c. oraz potrzeba wykładni tego przepisu, a ponadto, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Występujące w sprawie zagadnienia sprowadziła do niezbędności odpowiedzi na pytania: 1) czy w świetle art. 189 k.p.c. strona powodowa, mająca w chwili wytoczenia powództwa interes prawny w ustaleniu nieistnienia lub nieważności stosunków prawnych, może utracić interes prawny w toku procesu na skutek wytoczenia przez stronę pozwaną własnego powództwa o świadczenie, wynikającego z tożsamyh stosunków prawnych, na co strona powodowa nie miała żadnego wpływu oraz 2) czy zasada dyspozycyjności procesu cywilnego może być rozpatrywana w aspekcie negatywnym, jako niedopuszczająca wystąpienia w sferze podlegających dyspozycyjności uprawnień procesowych strony takich skutków, które byłyby następstwem – zewnętrznym w stosunku do tej strony – działań, w szczególności czynności procesowych podjętych przez stronę przeciwną. Potrzebę wykładni art. 189 k.p.c. upatrywała powódka w jednoznacznym określeniu, czy możliwa jest utrata interesu prawnego powoda w przypadku opisanym w pkt 1), co - jej zdaniem - wywołuje rozbieżności w orzecznictwie Sądów Apelacyjnych w [X.], [...] oraz w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Z kolei dla wykazania oczywistej zasadności skargi kasacyjnej powódka odwoływała się do kwalifikowanego naruszenia art. 189 k.p.c. przez jego zastosowanie w sprawie pomimo tego że, ze względu na właściwość stosunków prawnych dotyczących opcji walutowych i towarowych oraz różnorodność roszczeń mogących z nich wynikać, należało przyjąć, że rozpoznawana sprawa stanowić powinna wyjątek od reguły, wedle której możliwość dochodzenia świadczeń z określonego stosunku prawnego wyklucza istnienie interesu prawnego w ustaleniu tego stosunku.

W ocenie Sądu Najwyższego powyższe przyczyny nie usprawiedliwiają przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale i innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (por. m. in.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji. Zagadnienia muszą mieć charakter rzeczywisty i konkretny. Argumentacja uzasadniająca wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej powinna stanowić odrębną, pogłębioną argumentację prawną wskazującą na zaistnienie powołanych okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 r., II PK 3/08, nie publ.; z dnia 19 października 2006 r., IV CSK 246/06, nie publ.; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, nie publ.; z dnia 19 grudnia 2001 r., IV CZ 200/01, nie publ.).

Zagadnienie sformułowane przez skarżącą, chociaż przedstawione dość obszernie, nie spełnia tych wymagań. Przyjmując brak interesu prawnego powódki w ustaleniu nieistnienia ewentualnie nieważności stosunków umownych łączących ją z pozwaną Sąd Apelacyjny odwołał się do poglądu, w myśl którego interes prawny przewidziany w art. 189 k.p.c. nie zachodzi w razie istnienia możliwości ochrony prawnej w innym postępowaniu. Stanowisko to utrwalone jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyrok z dnia 7 marca 2013 r., IV CSK 469/12, nie publ.; wyrok z dnia 9 lutego 2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012/7-8/101; wyrok z dnia 16 lutego 2011 r., I CSK 305/10, nie publ.; wyrok z dnia 21 stycznia 1998 r., II CKN 572/97, nie publ.; wyrok z dnia 6 czerwca 1997 r., II CKN 201/97, Radca Prawny 1998, nr 2). W indywidualnych stanach faktycznych dopuszczono wyjątki od tej reguły, traktujące kategorię interesu prawnego elastycznie, z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2001 r., I PKN 333/2000, OSNP 2003, nr 1 poz. 12; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2004 r., II CK 387/2002, nie publ.).

Istnienie wyjątku zależy jednak nie tyle od pozycji stron procesu, ile od tego, czy interes prawny danego podmiotu może zostać w pełni zrealizowany w sprawie, której przedmiotem jest roszczenie dalej idące. Z ustaleń Sądu Apelacyjnego przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku jednoznacznie wynika, że tocząca się równolegle pomiędzy stronami sprawa o zapłatę dotyczy tych należności z transakcji opcji, których istnienie kwestionuje powódka w niniejszej sprawie. Wywody skarżącej na temat różnorodności roszczeń dotyczących opcji oderwane są zatem od ustaleń dokonanych w niniejszej sprawie. Niezależnie od tego wskazać należy, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury, odwołującym się do zasady aktualności, interes prawny w żądaniu ustalenia musi wynikać z sytuacji prawnej ocenianej według stanu na datę wyrokowania, zatem możliwa jest następcza utrata interesu prawnego także w toku postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 1996 r., III CZP 115/96, OSN 1997, Nr 4, poz. 39, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2012 r., V CSK 149/11, nie publ.). W tym stanie rzeczy brak podstaw do przyjęcia, że dopuścić należy wskazany wyjątek w niniejszej sprawie. Konkluzji tej nie zmienia ewentualna rozbieżność w orzecznictwie Sądu Apelacyjnych w [X.] i [...], której zresztą nie potwierdzają wypisy uzasadnień orzeczeń przytoczone przez skarżącą.

Odnosząc się do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., trzeba podnieść, że wymaga ona wykazania niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka, t.j. bez konieczności podjęcia głębszej analizy, sprzeczności wyroku z przepisami prawa, które nie podlegają różnej wykładni (por. m. in.: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Możliwość przyjęcia tak rozumianej oczywistej zasadności skargi wykluczona jest już z tej przyczyny, że oczywiste naruszenie dotyczyć ma art. 189 k.p.c., którego wykładnię skarżąca równolegle wskazała w ramach podstawy zagadnienia prawnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, o zwrocie kosztów postępowania orzekając na podstawie art. 98 § 3 w zw. z art. 99, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz § 12 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jedn. tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

[aw]